

**เกณฑ์การประเมินมาตรฐานการงานสุขภาพช่องปาก
ในหน่วยบริการปฐมภูมิ (PCU) และเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ (NPCU)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖**

เกณฑ์การประเมินมาตรฐาน	ระดับมาตรฐาน	
	ขั้นต่ำ	ขั้นสูง
ด้านที่ ๑ ศักยภาพบริการสุขภาพช่องปาก		
๑. บริการให้คำปรึกษาและบริการนัดหมาย (โดยอาจนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ร่วมด้วยเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการ เช่น ระบบคิวออนไลน์ ระบบทันตกรรมทางไกล เป็นต้น)		
๑) ให้คำปรึกษาปัญหาทางด้านสุขภาพช่องปากแก่ผู้รับบริการและครอบครัวเกี่ยวกับการส่งเสริม ป้องกัน และควบคุมโรค ดูแลรักษา และฟื้นฟูสุขภาพช่องปาก	มีบริการ แต่จำกัดช่วงเวลาให้บริการ เช่น ให้บริการเฉพาะช่วงเช้า หรือจำกัดวันที่ให้บริการในแต่ละสัปดาห์ เช่น ให้บริการเฉพาะวันจันทร์ เป็นต้น	พร้อมให้บริการ ตลอดเวลาเปิดทำการของหน่วยบริการ
๒) ให้คำแนะนำการปฏิบัติตน การป้องกัน พฤติกรรมเสี่ยง เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถจัดการด้านสุขภาพช่องปากตนเองและครอบครัวได้	มีบริการ แต่จำกัดช่วงเวลาให้บริการ เช่น ให้บริการเฉพาะช่วงเช้า หรือจำกัดวันที่ให้บริการในแต่ละสัปดาห์ เช่น ให้บริการเฉพาะวันจันทร์ เป็นต้น	พร้อมให้บริการ ตลอดเวลาเปิดทำการของหน่วยบริการ
๓) ให้คำแนะนำที่จำเป็นเพื่อให้ผู้รับบริการสามารถตัดสินใจในการเลือกรับบริการหรือเข้าสู่ระบบการส่งต่อ	มีบริการ แต่จำกัดช่วงเวลาให้บริการ เช่น ให้บริการเฉพาะช่วงเช้า หรือจำกัดวันที่ให้บริการในแต่ละสัปดาห์ เช่น ให้บริการเฉพาะวันจันทร์ เป็นต้น	พร้อมให้บริการ ตลอดเวลาเปิดทำการของหน่วยบริการ
๔) ให้บริการนัดหมายเพื่อเข้ารับการดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสมตามสภาพปัญหาของผู้รับบริการและครอบครัว	มีบริการ แต่จำกัดช่วงเวลาให้บริการ เช่น ให้บริการเฉพาะช่วงเช้า หรือจำกัดวันที่ให้บริการในแต่ละสัปดาห์ เช่น	พร้อมให้บริการ ตลอดเวลาเปิดทำการของหน่วยบริการ

เกณฑ์การประเมินมาตรฐาน	ระดับมาตรฐาน	
	ขั้นต่ำ	ขั้นสูง
	ให้บริการเฉพาะวันจันทร์ เป็นต้น	
๒. บริการการส่งต่อและรับกลับ และการดูแลต่อเนื่อง		
๑) จัดระบบการส่งต่อผู้ป่วยที่เกินขีดความสามารถ	บริการส่งต่อ แต่ยังไม่มีการติดตามผลการส่งต่อหรือการรับกลับ ยังไม่เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการดูแล	บริการการส่งต่อและรับกลับ และการดูแลต่อเนื่อง
๒) ให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยและผู้ดูแลในขั้นตอนการส่งต่อ ประสานและติดตามดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องทั้งการส่งไปและรับกลับ	ให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยและผู้ดูแลในขั้นตอนการส่งต่อ	ให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยและผู้ดูแลในขั้นตอนการส่งต่อ ประสานและติดตามดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องทั้งการส่งไปและรับกลับ
๓) ส่งคืนข้อมูลสุขภาพช่องปากรายบุคคลให้กับผู้รับบริการ เพื่อให้เกิดการดูแลต่อเนื่องในระดับครอบครัวและชุมชน ร่วมกับคณะผู้ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิ	ส่งคืนข้อมูลสุขภาพช่องปากรายบุคคลให้กับผู้รับบริการ โดยการบอกกล่าว แต่ยังไม่มีการคืนข้อมูลที่เป็นรูปธรรม เช่น สมุดสุขภาพส่วนบุคคล	ส่งคืนข้อมูลสุขภาพช่องปากรายบุคคลให้กับผู้รับบริการ โดยมีระบบการคืนข้อมูลที่เป็นรูปธรรม เช่น สมุดสุขภาพส่วนบุคคล
๓. การส่งเสริมให้ประชาชนมีศักยภาพและมีความรู้ในการจัดการสุขภาพช่องปากของตนเอง ครอบครัว และชุมชน		
๑) ให้คำแนะนำ และคำปรึกษา ให้ความรู้ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้รับบริการและครอบครัว	ให้คำแนะนำ และคำปรึกษา ให้ความรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้รับบริการและครอบครัว	ให้คำแนะนำ และคำปรึกษา ให้ความรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้รับบริการและครอบครัว
๒) ฝึกปฏิบัติการดูแลสุขภาพช่องปากด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้สามารถดูแลตนเองและครอบครัวได้	ฝึกปฏิบัติการดูแลสุขภาพช่องปากด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้สามารถดูแลตนเองและครอบครัวได้	ฝึกปฏิบัติการดูแลสุขภาพช่องปากด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้สามารถดูแลตนเองและครอบครัวได้

เกณฑ์การประเมินมาตรฐาน	ระดับมาตรฐาน	
	ขั้นต่ำ	ขั้นสูง
๓) ทำงานร่วมกับ อสม. และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นทีมสร้างเสริมสุขภาพของชุมชน ในการดูแลสุขภาพช่องปากและให้ความรู้ในการดูแลตนเองและครอบครัว		ทำงานร่วมกับ อสม. และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นทีมสร้างเสริมสุขภาพของชุมชน ในการดูแลสุขภาพช่องปากและให้ความรู้ในการดูแลตนเองและครอบครัว
๔. การดูแลสุขภาพช่องปากแบบองค์รวม ตั้งแต่แรก ต่อเนื่อง และผสมผสาน		
๑) ตรวจสอบคัดกรอง ประเมินความเสี่ยง และวางแผนการดูแลสุขภาพช่องปากรายบุคคล	/	/
๐ ตรวจสอบคัดกรองและประเมินความเสี่ยง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นในการตัดสินใจใช้ในการวางแผนการดูแลสุขภาพช่องปากรายบุคคล	/	/
๐ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้รับบริการและครอบครัวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง	/	/
๒) บริการส่งเสริมป้องกันสุขภาพช่องปากตามกลุ่มเป้าหมาย	/	/
๓) บริการทันตกรรมขั้นพื้นฐาน ได้แก่ อุดฟัน ขูดหินปูน ถอนฟัน	/	/
๐ บริการที่สถานพยาบาล ในกรณีผู้ป่วยทั่วไป	/	/
๐ บริการที่บ้านของผู้ป่วย ในกรณีผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง เช่น ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงและผู้พิการ หรือ กลุ่มอื่นๆเช่น เด็กแรกคลอด หญิงให้นมบุตร เด็กก่อนวัยเรียน โดยเป็นหัตถการที่สามารถให้บริการผู้ป่วยได้อย่างปลอดภัย เช่น ทาฟลูออไรด์ อุดฟัน ขั้วคราว เสริมฐานฟันเทียม ซ่อมฟันเทียม	/	/
๔) บริการทันตกรรมเฉพาะทางที่ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ภายใต้ขอบเขตกิจกรรมที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน Service plan ที่มีทันต		/

เกณฑ์การประเมินมาตรฐาน	ระดับมาตรฐาน	
	ขั้นต่ำ	ขั้นสูง
แพทย์และเครื่องมือพร้อม แต่ขั้นต่ำควรมีบริการดังนี้		
o รักษาโรคเหงือก/ปริทันต์อักเสบ		/
o ใส่ฟันเทียมชนิดถอดได้ทั้งปากหรือบางส่วน		/
๕) บริการทันตกรรมในกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ผู้ป่วยเบาหวานที่คุมน้ำตาลไม่ได้ ผู้ป่วยรังสีรักษา ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยจิตเวช และเด็กเล็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีโอกาสเกิดโรคในช่องปาก โดยมีกิจกรรม ดังนี้	/	/
o ตรวจและรักษาตามอาการสำคัญ โดยดำเนินการร่วมกับคณะผู้ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิ เพื่อความปลอดภัยตามมาตรฐาน การดูแลผู้ป่วยแต่ละกลุ่ม เช่น กรณีผู้ป่วยภาวะปากแห้งน้ำลายน้อย ผู้ป่วยมีปัญหาด้านการกลืน ผู้ป่วยมีปัญหาโรคทางระบบ	/	/
o วางแผนการรักษาเพื่อส่งเสริมป้องกันและฟื้นฟูสุขภาพช่องปาก	/	/
๖) บริการทันตกรรมกรณีมีภาวะฉุกเฉินด้านช่องปากและการส่งต่อกรณีฉุกเฉิน	/	/
๕. การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมสุขภาพที่ผนวกรวมสุขภาพช่องปากเข้าไว้ด้วยกัน รวมทั้งการป้องกันและควบคุมโรคในระดับชุมชน		
๑) ร่วมกับคณะผู้ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพที่ผนวกรวมสุขภาพช่องปากเข้าไว้ด้วยกัน หรือป้องกันควบคุมโรคในชุมชน เช่น การจัดทำแผนสุขภาพในชุมชน, การร่วมจัดตั้งกองทุนสุขภาพชุมชน, การร่วมดำเนินการศูนย์ฟื้นฟูในชุมชน, การร่วมดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ, การสนับสนุนชมรมเพื่อสุขภาพต่าง ๆ เป็นต้น	/	/

เกณฑ์การประเมินมาตรฐาน	ระดับมาตรฐาน	
	ขั้นต่ำ	ขั้นสูง
๒) ร่วมกับคณะผู้ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม โดยเกิดจากความต้องการของชุมชนเอง และชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ ถ้าเกินขีดความสามารถของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ผ่านกลไกในระดับชุมชน เช่น เวทีประชาคมเข้าใจปัญหาสุขภาพของท้องถิ่น เป็นต้น	/	/
๓) ร่วมกับคณะผู้ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เช่น การจัดเวทีชาวบ้าน การศึกษาดูงาน การจัดประชุม เป็นต้น		/
ด้านที่ ๒ อัตรากำลังคน		
๑. ด้านอัตรากำลัง		
๑.๑ ทันตแพทย์ที่รับผิดชอบหน่วยบริการปฐมภูมิ และให้บริการ	มีทันตแพทย์ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างชัดเจน และร่วมให้บริการ ในสัดส่วนต่อประชากรอย่างน้อย ๑:๑๐,๐๐๐	มีทันตแพทย์ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างชัดเจน และร่วมให้บริการ ในสัดส่วนต่อประชากรอย่างน้อย ๑:๑๐,๐๐๐ และทันตแพทย์ผ่านการอบรมตามหลักสูตรทันตกรรมครอบคร้ว หรือหลักสูตรตามที่คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสาขาสุขภาพช่องปากเห็นชอบ
๑.๒ เจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุข/นักวิชาการสาธารณสุข (ทันตสาธารณสุข) ปฏิบัติประจำเพื่อดูแลประชากร	มีทันตภิบาลผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ หมุนเวียนให้บริการที่หน่วยบริการปฐมภูมิ หรือปฏิบัติงานประจำที่หน่วย	มีทันตภิบาลผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ ปฏิบัติงานประจำที่หน่วยบริการปฐมภูมิ

เกณฑ์การประเมินมาตรฐาน	ระดับมาตรฐาน	
	ขั้นต่ำ	ขั้นสูง
	บริการปฐมภูมิ แต่มีสัดส่วนต่อประชากรน้อยกว่า ๑:๕,๐๐๐	ในสัดส่วนต่อประชากรอย่างน้อย ๑:๕,๐๐๐
๑.๓ มีผู้ช่วยงานทันตกรรม: ทันตบุคลากรผู้ให้บริการ	๑ : ๑	๑ : ๑
ด้านที่ ๓ ด้านโครงสร้างกายภาพ ครุภัณฑ์ และเครื่องมือ		
๑. โครงสร้างกายภาพ		
๑.๑ มีพื้นที่ห้องตรวจและห้องให้บริการทันตกรรมไม่น้อยกว่า ๙ ตารางเมตรต่อ ๑ ยูนิตทันตกรรม กันเป็นสัดส่วนและมีขีดไม่ให้ผู้อื่นเห็นการตรวจรักษา	/	/
๑.๒ มีโต๊ะทำงานของทันตบุคลากร และเจ้าหน้าที่ของกลุ่มงาน แยกจากคลินิกบริการทันตกรรม	/	/
๑.๓ มีพื้นที่สำหรับการสาธิตและฝึกปฏิบัติแปรงฟัน	/	/
๑.๔ การสัญจรและการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยต้องกระทำได้โดยสะดวก	/	/
๑.๕ มีบริเวณสำหรับให้ผู้ป่วยและญาตินั่งรอ แยกจากบริเวณที่ให้การรักษา ตั้งเก้าอี้สำหรับผู้พักคอยจำนวนเพียงพอกับการให้บริการผู้ป่วยอย่างน้อย ๕ คนต่อ ๑ ยูนิตทันตกรรม	/	/
๑.๖ ห้องตรวจหรือห้องให้การรักษามีอ่างฟอกมือชนิดไม่ใช่มือเปิดปิดน้ำ และไม่ใช่ปะปนกับอ่างล้างเครื่องมือ	/	/
๑.๗ มีแสงสว่างเพียงพอสามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในห้องที่ให้บริการ ได้ชัดเจนในเวลาปฏิบัติงาน	/	/
๑.๘ มีการระบายอากาศที่ดี ไม่มีกลิ่นอับทึบ ให้พิจารณาจากลักษณะของห้องบริการ ดังนี้คือ		
- ควรมีความสูงของเพดานห้องไม่ต่ำกว่า ๒.๖๐ เมตร	/	/

เกณฑ์การประเมินมาตรฐาน	ระดับมาตรฐาน	
	ขั้นต่ำ	ขั้นสูง
- ติดตั้งเครื่องปรับอากาศ เพื่อ ประสิทธิภาพในการควบคุมการติดเชื้อ	/	/
- ต้องติดตั้งเครื่องระบายอากาศ มีระบบ ระบายอากาศ ด้วยการ Dilution ด้วยอากาศ สะอาดในปริมาณขั้นต่ำ ๑๒ ACH	/	/
๑.๙ มีเครื่องหมายหรือป้ายประกาศติด เปิดเผยในที่ผู้รับบริการเห็นง่าย ให้ รายละเอียดชัดเจนว่าเป็นหน่วยบริการทันต กรรม แสดงรายชื่อ รูปถ่ายผู้ให้บริการ ตำแหน่งงาน วันและเวลาประจำการ แจ้ง สิทธิประโยชน์ในการใช้บริการทันตกรรม และสิทธิผู้ป่วย	/	/
๑.๑๐ มีป้ายเครื่องหมายห้ามสูบบุหรี่ติดใน บริเวณที่ผู้รับบริการมองเห็นได้ชัดเจน และมี มาตรการห้ามผู้มารับบริการสูบบุหรี่ในบริเวณ คลินิก	/	/
๒. ครุภัณฑ์และเครื่องมือ		
๒.๑ ยูนิตทำฟัน ต้องมีอย่างน้อย ๑ ยูนิตต่อผู้ ให้บริการ ๑ คน	/	/
๒.๒ ชุดออกหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ ต้องมี อย่างน้อย ๑ ชุด	/	/
๒.๓ มีเครื่องมือสำหรับการให้บริการที่ สอดคล้อง และมีจำนวนเพียงพอต่อการ ให้บริการ โดยคำนึงถึงปริมาณผู้รับบริการ และเวลาที่ต้องใช้ในการเตรียมเครื่องมือตาม ระบบควบคุมและป้องกันการติดเชื้อ	/	/
๒.๔ มีตู้เย็นสำหรับเก็บยาหรือเวชภัณฑ์อื่น โดยตู้เย็นนั้นต้องมีอาหาร หรือเครื่องดื่ม ปะปน	/	/
๒.๕ มีตู้ หรือชั้นเก็บยาและเวชภัณฑ์เป็น สัดส่วน	/	/
๒.๖ มีครุภัณฑ์ทางทันตกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็น		
- ตู้เก็บวัสดุทันตกรรม อย่างน้อย ๑ ตู้ ต่อ ๑ ยูนิต ทันตกรรม	/	/
- เครื่องขูดหินปูนไฟฟ้า (Electric scaler) ๑ เครื่องต่อ ๑ ยูนิตทันตกรรม	/	/

เกณฑ์การประเมินมาตรฐาน	ระดับมาตรฐาน	
	ขั้นต่ำ	ขั้นสูง
- เครื่องฉายแสงสำหรับวัสดุอุดฟัน (Light cured unit) ๑ เครื่องต่อ ๑ ยูนิตทันตกรรม	/	/
- เครื่องปั่นผสมอมัลกัม (Amalgamator) อย่างน้อย ๑ เครื่อง	/	/
- เครื่องนึ่งฆ่าเชื้อ (autoclave) อย่างน้อย ๑ เครื่อง	/	/
- เครื่องเอ็กซเรย์ฟัน (Dental X-tay) อย่างน้อย ๑ เครื่อง	/	/
- ชุด Hand Instrument เพียงพอ สำหรับการบริการและผ่านการทำให้ปราศจากเชื้อได้ตามมาตรฐาน IC และไม่เกิดการปนเปื้อน ระหว่างให้บริการ	/	/
๒.๗ มีอุปกรณ์ช่วยชีวิตฉุกเฉินที่พร้อมใช้	/	/